Մանղուռի էֆքեար տարեկան 300 նիւսխէ վէրիլիպ, ամսվի գըյմէթի, Խթանպոլ իչին կէչէր ադ՝ 250, վեցլիք պուլուղ 125 ղրշ. վէ թաշրա, ը իչին քօմթափրաը տախի իչինտէ օլարագ, տէնէվի գը՛յմէթի սաղ ադ՝ 250, վէ ալթը պուլուղ տախի 125 ղրշ. օլանագ տըր։
Վէ պէտէր նիւսխէսի 40 փարանա սաթըլանագ տըր։

Պարսկաստանի Էֆքեար

ՄԻՒՆԱՏԻ

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳՐՅՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՑԻՐԷ

Իլանաթըն պէտէր սաթըրը իչին պիրիւճի տէֆտար 3, իքինճի տէֆտար 2, վէ իւչինճիւ վէ սայրը տէֆթարը տա 4էր ղրշ. ալընագ տըր։
Մէքթուպ վէ սայրէ, Պէյ-օղլունտա Ֆօղրու-քօլտա 467 նիւմէրօլու խանէտէ Լէվանթ Հէրալտ թաղա-նէսինտէ, կարապետ Ց. փանտահան իմզնէ կըօնտէրիլիճէք տիր։

ՏԷՕՐՏԻՆՃԻՒ ՍԷՆԷ ՀԻՃՐԻ 1286 ՃԷՄԱԶԻԼ ԷՎՎԷԼ 3. 1869 ՕԳՈՍՏՈՍ 26 ՇԱԲԱԹ ԱԼՕՖԻՐԱՆԿԱ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 7 ՆԻՒՄԷՐՕ 1012

ԻՍԹԱՆՊՈԼ, 26 ՕԳՈՍՏՈՍ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Բարիզտէն Ժուրնալ տը Ժէնէվ (Ճէնովա) զազէթասընա շու վէճհ իլէ եազըլմըշ տըր։

«Բարիզտէ պու կիւնէրտէ շուեու պուլան շու հավատխ բօլիթիգա իւզէրինէ խայլի թէէսիր բէյտա ելմտի. իմբէրաթօր, էկէր Ռուսիա, Աւսթրիա, Բրուսիա վէ Իթալիա տէվլէթլէրի քէնտի թէատրիքի հարպիյէլէրինի բէյ տէր բէյ թէնղիլ իտէրլէր իսկ, քէնտիսի տախի թէատրիքի հարպիյէսինի թէնղիլ ելմէք էֆքարընտա օլուղունու պէյան ելմտի տէյի իտտաա իտէրլէր։

«Քէղա սէօյլէնտիկինէ նէզարէն իմբէրաթօր հաղրէթլէրի, Էվրօպատա եայըլմըշ օլան մուհարէպէ էնտիչէսինէ քեամիլէն պիր նէթիճէ վէրմէք նիյէթինտէ օլուղունու պէյան ելմէշ տիր։

«Ֆրանսանըն տախլի բօլիթիգասընա կէլինճէ, շէօյլէ պէյան ելմէշ տէյի կէօրինիւր։

«Պէն կէրէք քէնտի էհալիմ վէ կէրէք խարիճի էհալիէր ելէ սուլհ իւզրէ եաշամագ իստէրիմ։

«Էհալիէր կէրէք ադըլճա վէ կէրէք էքօնօմիճէ, պիր պիրինէ թէզատիւմ ելմէք իւզրէ չապալասըգլարընտա տըր քի, Ֆրանսա զիատէսի ելէ չան ու չէրէֆ մէյտանընա սահիպ օլաճագ տըր։»

— Թուլօն ֆուրունճուլարը կիճէ իշճիլիկի օլարագ շիմտիյէ տէկին 4 ֆրանք ալմագտա իքէն, պունուն 5 ֆրանք օլմասը իչէն ելթիֆագ ելթմիշէր տիր։

— Մարէշալ Բրիմ Վիչի սուլարընա կելթմէք միւնասիպէթի ելէ Բարիզ ուղրատըգընտան, Տէպա զազէթասը, էկէր տէր, Քարլօս թարաֆկիրէրի եիւզիւնտէն Խպանեատա վուգու պուլան զարըշըգլըգ գօրգուլաճագ պիր հէյէթտէ օլայըտը, Մարաշէլ Բրիմ Իսպանեատան այրըլմագ իստ։»

ՏԱԽԻԼԻՃԷ

Կէչէն բազար կիւնիւ Պապը Ալիտէ ադտ օլունան վիւքէլա մէճլիսինտէ պաշլըճա Ռումէլի տէմիր եօլլարը մէսէլէսի իւզէրինէ մէշվէրէթ իտիլմիշ, վէ հիչ պիր գարար վէրիլմէմէսիկինտէն եէվմի մէզքիւր ախշամընը Սատրազամ հազրէթլէրինին եալըսընտա եէնիտէն թէճէմմիւ իտիլմիշ տիր։

—Պիր վազըթտան պէրու Ինկիլթէրատա պուլունան Հօպար փաշա հաղրէթլէրի կէչէն ճիւմա կիւնիւ Տէր սատտէթ վասը օլմուշ տուր։

—Պիր Իթալիա թէպասընը գալպազանլըգ թէօհմէթի իլէ զէնճիրէ վուրտուրան զապրթա միւտիրի Հասան փաշա հաղրէթլէրի մէմուրիյէթինտէն ազ իտիլմիշ տիր։

—Եուրայի տէվլէթ, պէլէտիյէ վէրկիսինին եիւզտէ 2 տէն 5 է չրգարըլմասը մէսէլէսի իւզէրինէ եազընտա միւճաէլէյէ միւպաշէրէթի իտէճէք տիր։

—Մէօյլէնտիկինէ նէզարէն, Հիւքիւմէթի սէնիյէ, Գալաթա պանքէրլէրինտէն պիր եէնի իսթիդրազ իթմէյէ վէ եախօտ վատէսի սեպտեմբեր 1/13 տէ հիւզուլ իտէն 250 պին լիրալըգ խազինէ թահվիլլէրինի թազէլէմէյէ չալըշմագտա իմիշ։

—Գավագտան 15 միլ մէսաֆէ ուզագլըգտա չըմազ թարաֆընա վազ օլունաճագ օլան վէ պիր կէմի տէրուենտէ պուլունան ֆէնէր մէղքիւր մահէլլէ վազ օլունմուշ տուր։

—Գապթիյէ միւշիրիւ տէվլէթլու վաշա թարաֆընտան քեաֆֆէի մութասարրֆլարա պունտան պէօյլէ սօզ ապարտա կէզէն տիլենճիլէրին, հիւքիւմէթ թարաֆընտան ճէլբ օլունուպ, մէմլէքէթլէրինէ թարտ օլունաճաղընա տայիր չէտիտ էմր կէօնտէրիլմիշ տիր։

—Իզմիտ թէրանէսինտէ իշլէմէքտէ օլան մառանկոզ Մէհմէտ Աղա, բազար կիւնիւ գայըգ իլէ Խթանպօլա կէլտիկինտէ, դայըգ տէրուենտէ ֆիւճճէթէն վէֆաթ իթմիշ տիր։

—Պիր գաչ կիւնտէն պէրու Խմբէթօր Նաբօլէոնուն սրհէթի իւզէրինէ պիր պիրինէ մուղայիր հավատխլէր կէզմէքտէ տիր։ Ֆօնտօլարընը զիատէսիյէ տիւշմէսինին պիրճէք սէպէպի պու հավատխլէր տիր։ Իմմէյէթէ չաեանմահալէն ալարընը մալումաթլարա, Խմբէրաթօր Նաբօլէոնուն խասթալըգը ադը պիր չէյ օլմատըգընը, վէ պու դօրդուլարընը Պօրսա օեուենճուլարընը իչի օլտուղունու թաստիգ իտէպիլիրիզ։

Լ-Թ-ուտ

Պունատան չէնա սէնէ ադտէմ իզհարը իճլաս իթմիշ օլան Զըպուգճեան Ա.կոբճան գումբանեասընը մէսալիհի իճլասիյէլէրի բույրէթ օլունարագ ասհապը մահթլուպ թարաֆընտան թանզիմ օլունան գօնգօրտաթօ մահքէմէճէ գըրտաթ օլունուպ թաստիգ օլունմուշ օմաղէ, գումբանեայի մէղպուրտէն ալաճագը վէ օ պապատ ելթիրազի օլանլէր պու կիւնտէն իթիբարէն սէքիզ կիւնէ դատար մահքէմէյի թիճարէթին պիրինճի մէճլիսինէ կէլիպ պէյան վէ խապթ իյլէմէլէրի վէ անտէն սօղրա իլամը վիրիլճէյի իլան օլունուր։

29 ճէմազիլ էվվէլ 1286.
25 տղոսթոս 1285.

Պէշիմ գանտիտաճըլըգ մէյտանընտան կէրի չէքիլտիյիմիզ մալիւմ տուր. իմտի եալընըզ հավատխ սըրասընտա օլարագ պիլտիրիրիզ քի, էհալի թազմ թազմ պիրը եպիսկոպոսու բանիրիգլէյէ չայէսթէ կէօրիւպ չալըշըգլարը հալտէ, պու կիւնէրտէ եէնի պիր թազմ տախի, Հապէշիսթանտան ավտէթ իտէն Դեր. Սահակ եպիսկոպոս հագգընտա չալըշմագտա իմիշ։

Պիզ պու թազմըն էֆքարընը թահսին իտէնլէրտէնիզ։

—Պու տէֆա թարաֆրմըզա, Դեր. Խորէն սրբազան ալէյհինտէ պիր հագարէթ իլանը նէշր իտէն վէ եախօտ իտէնլէր թարաֆընտան, իմզասըզ օլարագ պիր մէքթուպ կէլմիշ տիր։

Մէղքիւր մէքթուպտա, մէղքիւր Յայտարարութիւնտա վուգու պուլմուշ օլան տէօրթ գըրթա եանլըշըն թասհիհինի թալապ իթթիքտէն պաշգա, պիզէ տախի շուտու իսթար իթմիշլէր տիր քի, էտէպսիզ վէ թէրպիյէսիզ քիմսէլէր օլմասընը, իլլա պիր գաչ տէֆա պիզիմ իչին, վէ եախօտ պիզիմ վաքթամըզլա իճրա իտիլէն պիր սէվապ իչին իեանէլէր թօրլաեան զամանը իմիշլէր։

Մէղքիւր եանլըշլարընը թասհիհինէ գարշըլըգ ճէվապ վէրիրիզ քի, զամանէն բէտտա իթթիհիմիզ պիր իլանն եանլըշընը թասհիհի իրթիքեապ իտէմէյիզ. վէ պիզիմ իչին իեանէ թօրլաեան զամանը օլմալարընա կէլինտիքտէ ճէվապ վէրիրիզ քի, էօյլէ սէվապլար ուղրունտա չալըշմըշ օլան զամանլարընը, չիմտի գալգրպ տա օ եօլտա իլանլար նէշրինէ իրթիքեապ իթմէլէրի իչին զիեատսի իլէ էսէֆ իտէրիզ. վէ քէնտիլէր նասըլ քի պիլիրլէր, վէ թէքրարէն խապէր վէրիրիզ քի, էֆքարընմըզդա գարշը մանթրգճա ճէվապ վէրիլէրէք պիզէ տախի կէօնտէրիլէճէք օլա, զազէթամըզ տէրճինէ հաղրը տըր. վէ պիզ պիր ատամըն ֆէյլ ու հարէքէթինէ զագմատա պօրճլուեուզ, պու կիւն էյի պիր ամէլտէ պուլունուր իսկ, սէնա օգուեուպ, եարընը ֆէնա պիր ամէլտէ պուլունուր իսկ ֆայլ իտէրիզ. վէ արզու իտէրիզ քի, մէլէթիմիզ պու գայիտէյի էօյրէնսին վէ բիայէթ էյլէսին. պունտան տա զամանդա, պիզ զայպտան պիչիճի տէյիլիզ, վէ իմզասընը իլանլարընը միւէլլիֆլէրինին շու եա պու ատամ օլմասընը պէլիմէյիզ։

— Ս.գապէան վարժարան իչին, իւքի նէֆէր կառավարչուհիյէ իքթիզամըզ օլտուղունտան, չօճուգլարը տաեագընը վէ էօրֆ ու հագարէթսիզ սուս իտէպիլմէքլիյէ մէհարէթի օլանը, պիզիմէ կէօրիւշմէսինի, վէ եախօտ թարաֆըմըզդա իտապէր վէրմէսինի իլան իտէրիզ։

— Իզմիրտէ թապ ու նէշր իտիլմէքտէ օլան Էմբարիալ նամ ֆրանսըզճա զազէթանը 1726 ընճը նիւսխէսինտէ, Հասունեան հաղրէթլէրի մէսէլէսինտէն պահս իտիլտիկի սըրատա, միշարիկյէնի մէտհ իտէրէք, Շարգտաքի զամանլիքլէրի Ռուսիա տէվլէթի բէնչէսինէ տիւշմէքլիքտէն գուրթարարագ, քէնտի զիրի իտարէսինտէ պուլունան քիլիսէսինին սէրպէսթյէթ թէմէլլէրինէ թագվիյէթ վէրմէք մագսատիյլէ, քէնտի եպիսկոպոսլարընը ճէլզ իլէ, պիր մէճլիս ադտ իյլէմէքտէ, վէ պու հարէքէթի ագըլանէսիյլէ Ռօմա քիլիսէսինճէ տէրքեար օլան խալիսէթինի պիր գամ տահա խապթ իյլէմէքտէ տիր, չիւնքի Մխիթարեանլարը, եանի անճագ քէնտի թարիգաթլարը մէնֆաաթը իչին մէղհէպճէ հուգուգ խէեալաթընտա կէզիպ, վէ էհալիճէ սէրպէսթյէթ մէպտէսի պանտէրասը չէքէրէք, միլլէթ քիլիսէսի սայէսինտէ պիր թազմ աշխարհականլարա պիր չօգ ֆայիտէ չըգարմագտա օլան, վէ էրմէնիլիք հարմանիսի ալթընտա կիզլենմէքտէ պուլանան մէրզումանճիզ վէ վիթիլէրին, նիյէթի խաֆիյէ վէ ֆասիտէլէրինէ չիւբհէ իթմէքտէ տիր։ Պունլար աշխարհականլարա, միլլէթլիք թէհլիքէտէ տիր, էրմէնիլիք լաթինլիք իչինտէ զայպ օլմագտա տըր, վէ Աբրատա տաղը Վաթիգան սէրաեընա թէրք իտիրմէքտէ տիր տէյի գօրգու վիրմէքտէ տիրլէր։ Թէճճճիւպ չայան եէրի շուրասընտա տըր քի, Շարգ գըթասընտա, եալընըզ պիր հիւքմտարընն էմր ու միւրատընա իթաաթ իթմէքլիք, զամանէն պիր թապաթ վէ պիր գահտէյի ումմումյէ սըրասընա կէչմիշ իքէն, մէղհէպճէ պիր իտարէ մէրքէզինտէ պուլունմագլըգտան շըզմագլըք արզու վէ զայրէթի իսկ, զիեատսիյլէ մէյտանէ կէլմէքտէ տիր։ Պու կիւնքի կիւնէրմէնի գամթօլիգլէրի տախի իքէյէ թագսիմ օլունարագ, թըպգը Ռումլար իլէ Պուլգարլարը հալինտէ պուլունմագտա տըրլար։ Հէման հէրքէս, թատի օլտուղու պիւյիւկիւնիւ տէյիշթիրմէք էֆգեարընտա տըր. վէ տէյէպիլիրիզ քի, մէղհէպճէ տէրքեար օլան պու մուարաղալար թահմիլընտա, տայիմա, բօլիթիգաճա պիր թէէսիրատէն գուրթուլմագ նէյէթիյլէ ճիհատանի մէնֆաաթլար կիզլենմէքտէ տիր, տէմիշ տիր։

(Պագալըմ Մխիթարեանլար պու ճիվվիթլիք սըֆաթընը զապուլ իտէճէքլէր մի, եօգսա ճէվապ վէրէրէք ճէրհ իտէճէքլէր մի։)

ԹԷՀԼԷԿՐԱՖԻՑ

Մանչեսթր, Խոսրով Բէյէֆ.
(Հայտ. Բիւրօ.)

ՈՒԼԱՀ ՊՈՒՂՏԱՆ

Պոմբէյ 6 Եղոյեմբեր

Բրէնս Շարլը հաղրէթլէրի, իմբէրաթօր Ֆրանսուա Ժօզէֆ հաղրէթլէրինէ վիզիթա վէրմէք իչին Վիէնա ճանիպինէ կիթմէք իւզրէ եարընքի կիւն եօլա չըզագագ վէ պատէհու ֆամիլիասընը կէօրմէք իչին Զվիյցերիա աղիմէթ իտէճէք տիր. Միւշարիկյէ հաղրէթլէրի, սօնրատան, միւթէքէֆիլ օլան տէվլէթլէր հիւքմտարանընա վիզիթա վէրմէք իչին Բարիսէ, Պէրլինէ, վէ Պրիւսէլէ ազիմէթ իտէճէք տիր։

Ուլահ Պուղտան բարլամէնթօսու ֆէվքէլատէ օլարագ աչըմըշ տըր։ Էյիսի վիւքէլա, Բրէնս հաղրէթլէրինին եօլճուլուղու սէպէպինտէն, թէճէմմիւնին ազ միւտտէթ տէվամ իտէճէկինի պիլտիրմիշ տիր։

ՄԻՒՃԹԷՄԷԱՑԻ ԱՄԷՐԻԿԱ

Նիւ-Եորք 4 Եղոյեմբեր.

Մէվճուտ պուլունան քիւլիւէ ալթունունա զիեատէ փահա պէչիլմիշ տիր տէյի չուեու պուլան թէվաթուր իւզրինէ ալթուն ֆիեաթը պուրատա 36 5/8 է գատար եիւքսէլտի։

ՖՕՆՏՕ ՖԻԵԱԹԼԱՐԸ

Լոնդրա 6 Եղոյեմբեր.

Ինկիլիզ ֆոնտ գաբան	92 13/16
Էհամը ումումիյէ աչըլտը	41 3/4
« « գաբ	41 5/16
Պօրսա զիեատէ դավի գաբանտը	
Վիէննա գամպիօսու	121

Բարիզ 6 Եղոյեմբեր.

Ֆրանսըզ ֆոնտօսու, աչըլտը	70,30
» » գաբանտը	69 85
Իթալիան ֆոնտօսու աչըլտը	53,25
» » գաբանտը	50,85
Էհամը ումումիյէ աչըլ	42
« « գաբանտը	41,25
Պօրսա տիւշմէյէ մէյիլ պիր հալտէ գաբանտը	
Գրէտի Ժէնէրալ Օթման	486

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅԷ

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Օգոստ. 25 Ախշամ գաբանտը	——
» 26 Սապահ	——
» » Էն եիւքսէք	——
» » Էն աշաղը	——
Սաաթ 6 1/2	——

Գու կիւն պօրսատա իշ օլմատը։

ԱՂԳՈՒՅՑ

ԱԳԱՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՒ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Սամաթիոյ օրիորդաց աւերակներուն տակը պարտելէ եւ վերջերս Պապական վարդապետաց եւ մայրապետաց կրթութիւնն առնելէ աղատելով, Ագապեան վարժարանի մէջ հաղիւ 7/8 ամիս է որ ամփոփուեցան եւ կրթուիլ սկսան, ահա՛ վատահամբաւիչներուն բերանը բացուեցաւ. քննադատութիւններն՝ բայց կործանելու նպատակաւ տեղալու նշաններն տեսնուեցան։

Այն Սամաթիան որ, ոչ մէկուն հոգը էր մտածել, այսօր շատերուն նիւթ մատակարարելու առարկայ մ'ըլլալու երես առած է։

Հրապարակի մարդուն, հրապարակական նախանձորդներ կամ թշնամիներ հետեւաբար պաշտպաններ ալ ունենալը բնական է։

Փանոսեան այս վիճակին մէջ էր, երբ այդ ձեռնարկութիւնն սկսաւ, նոյնպէս նաեւ այսօր դեռ այդ վիճակին մէջ այդ ձեռնարկութիւնը կը շարունակէ։

Ի՞նչ է այսօրուան Փանոսեանի հակառակորդներուն ձեռքը խաղալիք եղած խնդիրը, բայց եթէ Ագապեան վարժարանը, ինչպէս էր ատեն մը Հիւանդանոցը։

Փանոսեան լրագրագետ մ'է, եւ կը յարձակի շատ անգամ իր լրագրին միջոցաւ ազգայնոց ոմանց եւ կամ սխալ սկզբունք ունեցող խումբերու դէմ։ Եթէ ուղիղ տրամաբանութեան հետեւինք, պիտի տեսնենք անշուշտ որ, անոր լրագրին երեսէն իրեն թշնամի եղողները, անոր այդ դիրքին դէմ խօսելու կամ յարձակելու էին. բայց այնպէս չեն ըներ. այլ կերթան կուգան կամ Ագապեանի կը փակչին կամ Հիւանդանոցին. երբ Փանոսեան ասոնց տնօրէնութենէն քաշուելով ուրիշ ձեռնարկ մ'ընէ, ասոնք ալ կը քաշուին այդ հաստատութեանց վրայ քննադատելէն, եւ ռումբերնին կուղղեն դէպ 'ի անոր նոր ձեռնարկը։

Բայց ասոնք լաւ գիտնալու են որ, Ագապեան վարժարանը իրենց յարձակման նիւթ ըլլալու դրութեան մէջ չէ. հոն աշակերտող աղջկունք ամեն իրիկուն 'տուներնին կերթան. հայր ու մայրերուն եւ կամ ազգականներնուն հետ կը տեսնուին, ամեն օր ինչ որ կը տեսնեն կամ կրնեն վարժարանին մէջ, հօրերնուն մօրերնուն եւ կամ ազգականներնուն կը պատմեն. ասոնք ալ եթէ պակասութիւն մ'իմանան, կերթան վարժարանին տնօրէնին կը հաղորդեն զայն ու համոզելով կամ համոզուելով խիղճերնին հանդարտ ետ կը դառնան. ըսելէ որ, Ագապեան վարժարանն ունենալով 160 աշակերտուհի, ունի 160 ընտանիք իր վրայ ուղղակի դիտող. այս վարժարանի մէջ աշակերտուհեաց թոշակը ապառիկ չէ, այլ ամեն երկուշաբթի անպատճառ խոստացած թոշակնին վճարելու են եւ կը վճարեն. ասկից կը գոյանայ ամիսը 3/3500 ղուրուշ արդիւնք որ ուրիշ թաղի մէջ տեսնուած չէ. այս ըսելով սա հետեւցնել կուզենք թէ՝ աշակերտաց ծնողքը նիւթական պարտականութեան տակ չըլլալով, ուրիշ դպրոցներու աշակերտաց ծնողացը պէս՝ բարոյական իրաւունքնին չգործադրելու վիճակին մէջ չեն. այլ ինչպէս որ՝ վարժարանը ծնողաց պարտաւորութիւնը անաչառ կը պահանջէ՝ ծնողք ալ վարժարանի տընօրէնութենէն անոր պարտաւորութիւնը անաչառ կը պահանջեն։

Կարծեմ այս նիւթական ապացոյցներս բաւական է հաստատելու թէ՝ ծնողք իրենց աղջկանց կրօնական բարոյական եւ ուսումնական վիճակին ամենօրեայ դիտողն եւ որեւէ բարոյական ազդեցութենէ ազատ ըլլալով, կրնան դիտել ուղղակէս։

Ուրեմն ի՞նչ ընել կուզեն Ագապեանը վատահամբաւելու ձեռնարկելով, ծնողաց միամտութիւնը շփոթել — ասկից աւելի օգտակար ծառայութիւն մը չեն կրնար ընել Փանոսեանի, որովհետեւ ծնողք արդէն միամիտ եւ կոյր վստահ չըլլալով՝ անոնք որչափ որ՝ շփոթել փորձուին, այնչափ վստահութիւնն կաւելնայ.

Ուրիշ ի՞նչ ընել կուզեն, կուզե՞ն որ դոյուի Ագապեանն ու աշակերտք նոյն թաղին մէջ կառուցեալ պապական վարժարանն յաճախեն — շատ ուշ մը նացին այդ նպատակին հասնելու եւ կրնամք ըսել թէ երբէք հասնելիք չունին, քանզի պապական ձրի վարժարանը ձգելով՝ մեր Ագապեան վարժարանին 8/9 ամիսէ 'ի վեր շարունակ 3/3500 ղուրուշ ամսական վճարող աղքատ Սամաթիացին իր դրամական փորձովը հաստատեց որ՝ կրոնքը դրամէն խիստ աւելի նուիրական կը ճանչնայ եւ չիկայ այն խենդը որ իր աղջիկը քանի մը ղուրուշի համար տանի պապականութեան ծախէ.

Ուրեմն ինչ ընեն?

Քանդիչ խմբակ մը որ քանի մը ամիս առաջ Պէշիկթաշի մաքրուհեան վարժարանը կը քննադատեր, յաջողեցաւ Մագրուհեան վարժարանը գոյել տալու. այսօր գոյ է Մագրուհեան վարժարանը, գոյ է նաեւ այդ քննադատներուն բերանը, չորցած է այդ գրիչներուն մելանամանը, ձայն ձայն չկայ որ եւ է կողմէն, գուցէ մեռնել կուզէին, մեռուցին, բայց գոնէ մէկ բերան մը մեռնողին վրայ հառաջ մ'արձակէին, այդ ալ չըրին եւ չեն ըներ, վասն զի չըլլայ թէ՝ մեռեալը կենդանացնելու փորձ փորձեն։

Ես խօսքս Սամաթիացոց կուղղեմ։ Եթէ Մինէֆի մը չըլլար, ես եւ իմ ընկերներս այսօր ստորին արհեստի մը գուցէ պիտի ծառայէինք։ Բայց Մինէֆի, միայն չէր իմ եւ իմ ընկերներուս այդ վիճակին բարձրացընելուն պատճառը, նա առաջնորդ մ'էր որ Սամաթիացոց ուսումնասէր մասին ալ ակնկալութեամբը իր կեդրոնականեւ թաղական հակառակորդներուն դէմ կրցաւ դնել։ Նա ինչպէս հաստատմունութեամբ մեզ մեր հաւանական ընտորին վիճակէն բարձրացուց, այնպէս նաեւ Փանոսեան այսօր կաշխատի ապագային հաւանական լուացարար եւ խոհարար տիկինները (ամենուն համար չէ հարկաւ խօսքերնիս) բարի ընտանիքներու տիկիններ ընել. նա միայն բան մը չկրնար ընել, ինչպէս Մինէֆի միայն բան մը չէր կրնար ընել, եթէ Սամաթիացիք թշնամւոյն դէմ 'ի խոր քուն խորդային։ Փանոսեանի հակառակորդները, Սամաթիացի՛ք, Ձեր անմեղ աղջիկները իրենց գործիք ընել սկսած են. եթէ դուք գործնական կերպով չի պատասխանէք ատոնց, ապագայ մարդը անշուշտ ձեզ Սամաթիացոց համար պիտի ըսէ, «մեր հայրերն սկսեր են բայց չեն ուզեր կատարել»։ Միթէ դուք այնչափ ապիկար, անհոգ, անզգայ եւ ձեր աղջկանց կրօնը, կրթութիւնը եւ բարոյականը դիտելու անտարբեր մարդեր է՞ք, որ անանուն մը ձեզմէ առաջ ձեր զաւկընեերուն վարքին, բարքին եւ կրօնին դիտողութիւն ընէ. իսկ ինչպէս անանուն, ինքզինքը իր անուամբը աշխարհի ներկայացնելու չի համարձակելու չափ մէկ մը, ո՞ դիտէ գուցէ պապական մը հայութեան դիմակը կրելով։

Փանոսեան կախարդան չունի, աքսոր չունի, բանտ չունի, տուգանք առնելու զօրութիւն չունի. անոր զօրութիւնը փաստի եւ տրամաբանութեան զօրութիւն է. ուրեմն ինչո՞ւ Սամաթիացւոյն բարեկամ ձեւանալով մեզ մեղքցող մարդը կը վախնայ փաստի եւ տրամաբանութեան զօրութենէ, եթէ ճշմարտութեան եւ արդարութեան դատ է վարած դատը։

Փանոսեան այս ձեռնարկին մէջ ունի բարոյական եւ սոսկ բարոյական այն շահը՝ որ ամեն մարդիկ իրենց ամեն գործերուն մէջ պէտք է յուսան կամ ունենան.

Փանոսեան աղէկ չի նայիր եղեր Ագապեան վարժարանը, լաւ, բայց Փանոսեանի բացած դպրոցը պարտաւորեալ դպրոց մը չէ որ, ծնողք անպատճառ իրենց զաւակը հոն ղրկելու պարտաւոր ըլլան, ով որ է Սամաթիացւոյն աղջիկները մեղքցողը թող հրամմէ ինք ալ բանայ դպրոց մը։ Սամաթիացին կըրնայ բաղդատել երկուքը իրարու հետ եւ ղրկել իր աղջիկը հոն որն որ աւելի բարեկարգ կը դատէ։

Այսպէս չընելով կուզուի եղեր սոսկ քննադատելու պաշտօնը վարել. այդ ալ կրնդունինք, ոչ թէ անանուն եւ երեւակայական քննադատող, այլ անունը յայտնուած մարդ պէտք է, որպէս զի ճանչնանք, հետը խօսինք եւ կամ համոզենք կամ համոզուինք.

Այս օրինաւոր միջոցներէն փախչելով եղած քննադատութիւն մ'ուրիշ նպատակ հարկաւ չկրնար ունենալ, բայց եթէ սա որ՝ Փանոսեան դպրոցը ձգէ, Փանոսեան թող ձգէ, բայց ո՞վ վրան առնէ, այդ քննադատո՞ղը, — լաւ, բայց ո՞վ է այդ մարդը, ի՞նչ է անունը, ի՞նչ է սկզբունքը, ի՞նչ է արհեստը, պի՞տի կրնայ ծնողաց վստահութիւնը գրաւել, պի՞տի կրնայ հասարակաց ձեռնտուութեանը դիմել եւ յաջողել, պի՞տի կրնայ դպրոց կառավարել, պի՞տի կրնայ իր անձնական գործին գլխէն հեռանալով եթէ ոչ Փանոսեանի պէս ամեն օր գոնէ շաբաթը երկու երեք օր վարժարանը գտնուիլ, վերջապէս պի՞տի կրնայ վարժարանը իր նպատակին հասցընել, եւ պատասխանատուութենէ զերծ մնալ։

Մեք ոչ յոյս ունինք եւ ոչ չունինք, քանզի մարդ չիկայ դեմերնիս որ դատողութիւն ընենք, այլ թուղթի կտոր մը «Վշտակիր հայեր» անունով, որ տէր չունի, որ միայն սիրտ կոտրելու եւ մարդ վհատեցնելու համար հեղինակուած է եւ ոչ թէ մարդ քաջալերելու, որ միայն վարժարանի գոյութիւնն կը նպաստէ քան թէ անոր օրինաւոր յարատեւութեանը։

Գեր. Ղերսէս եպիսկոպոս անցեալ օր Եհ. Ղուպար վարժարանի հանդիսին մէջ, «դեռ նոր հակցանք որ՝ վարժարան մը կառավարելը որչափ դժուար բան է եղեր» ըսաւ. իրաւունք ունէր Ղերսէս սրբազանը, մանաւանդ որ, այս իրաւունքը ալ աւելի կը ծանրանայ երբ ներքին դժուարութեանց վրայ արտաքին այս տեսակ թշնամութիւններն ալ աւելցնենք. եւ աւելի Սամաթիոյնը կատմամբ որ՝ իր քովիկն ունի Պապական դպրոց մը որ ձրի կընդունուին հոն աշակերտներն։

Մեր դիրքը քաղաքավարօրէն նկատելով չընեբերը որ՝ Փանոսեանի աշխատութեանը փոխարէն ինչ որ խօսիլ պէտք է կատարելոյս խօսինք. որովհետեւ կրնայ ըլլալ որ՝ հակառակորդք զանազան ատորին նկատումներ յառաջ քաշեն. բայց ինչ որ թաղերնուս շահը կը պահանջէ կըսեմք, ատոր դէմ ըլլալ ինչ մեր ապագայ թաղական շահուն կը վնասէ. ուստի մեք մեր պարտքը կատարեցինք, եւ միշտ պիտի կատարենք երբ Փանոսեանի հակառակորդք ուզեն մեր թաղին աղջիկներն իրենց կիրքին զոհ ընել։

Ասկէց աւելին Սամաթիացւոյ խրոխտին, ուսումնասիրութեանը եւ աշխատութեան յարգը ճանչնալու մասին ունեցած զգայուն կը վերաբերի։

Բայց միտքէ չի հանենք որ՝ թաղի մը վարժարանը նոյն թաղին կամ արտն է կամ գերեզմանը. եթէ բաց է արտ, եթէ գոյէ գերեզման։ Ս.

ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ԴԷՄ

ԱՆԱՆՈՒՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անանուն եւ անստորագիր Յայտարարութիւններու պանծալի ժամանակին մէջ կապրինք։

Քանի մը սրտոտ քաջեր յազպարէգ իջեր են, եւ իրենց նախանձորդին կամ հակառակորդին դէմ պատերազմ կգոչեն։ Իրենց ձայնը կը լսուի՝ բայց իրենք չեն տեսնուիր. իրենց ամենայաղթ զէնքերը կը չղան, բայց ո՞ր դիւցազնական ձեռքն է որ զանոնք կփայլատակեցընէ՝ չ'ըճանչցուիր բնաւին։

Այս քաջերը՝ անփառասէր խոնարհութեան միակ տիպարներն են։

Հասարակութիւնը՝ չփոթած կեցած է թէ ի՞նչպէս կարենայ պակել այնպիսի դիւցազուններ՝ որ յաղթական ճակատին սեւաստուեր ամպերու մռայլի մէջ կծածկեն։

Անցեալ օր այս մեծայաղթ քաջորեարը՝ իրենց մահաբեր թոյնը հոգելոյս Պատրիարք Իգնատիոս սրբազանին դէմ թափեցին, — երբեկ Փանոսեան էֆէնտիին դէմ ատամնին կրճտեցին, — իսկ այսօր՝ մեղի դէմ ուղղած են իրենց պարսաքարերը։

Այս անանուն դիւցազունները՝ ինքզինքնին կպատասխանեն անգծելի վահանաւ մը, — որ է խաւարը։

«Ով որ չար կը գործէ՝ խաւարի մէջ կը կենայ, եւ լուսէն կփախչի, որպէս զի իւր չարութիւնը չխայտառակուի», — կրսէ սուրբ Աւետարանը։

Մեղի դէմ Յայտարարութիւն հրատարակող եւ հասարակութիւնը մեր վրայ գայթակղեցընել ջանացող բարեսէրները՝ եթէ վատահ են գրածներնուն ճշմարտութեանը վրայ, ինչո՞ւ հրապարակ չեն ելլեր... ինչո՞ւ ստորագրութիւններն կլլանան... ինչո՞ւ անունները ամիւ եւ գողութեամբ կը ծածկեն... վերջապէս, ինչո՞ւ լոյսէն կը փախչին, ու խաւարի՛ մէջ միշտ կգործեն։

Մեք Առաքելոյն հետ կկրկնենք. Խաւարի որդւոց հետ մեք գործ չունինք։

Խորէն Եպիսկոպոս։

Պու Եօլսա իմզասը Յայտարարութիւնլար թապ ունէշը իթիտիրմէք, վատութիւնտան պաշգա պիր շէյ օլմէյ տիր։ Վէ պու սէպէպտէն մէյնի տիր քի, աիւնեանարն հիչ պիր եէրինտէ էօյլէ Յայտարարութիւնլարա էհալի թարաֆընտան զէրրէտէ իթիպար օլունմադ, չիւնքի, պու ալէմտէ հէր ատամընն տիւշմէնի օլապիլտիկի կիպի, հէր տիւշմէնին տախի իսթէկի կիպի կիզլիճէ իֆթիրա վէ հագարէթ քեալըպտարը պասթըրարադ տաղըթտըրապիլէճէկի տերքեար, վէ էկէր էհալի թարաֆընտան իթիպար վէ իթիմատ օլունմադ ճայիզ կէօրիւլիճէք օլսա, հիչ պիր էհլի ըրզըն նամուսունուն էնթիյէթտէ գալամսեաճաղը տէրքեար տըր։

Պաղատ զաղէթալարատ չօգ տէֆա իմզասը պէնտէրէ վէ մէքթուպլար կէօրիւլմէքտէ տիր, վէ պուտա ճայիզ տիր. չինքի, զաղէթա քէնտիսի պիր իմզա վէ պիր ատամ մագամընտա տըր. ալէյհինտէ իֆթիրա վէ հագարէթ օլունան ատամ, էկէր իսթէր իսկ, զաղէ-

թաճրեր մուհաքէմէյ չէքէրէք, ճէվապրնը խմթէյէպիլիր, վէ օնուն իչիւն հէր հիւքիւմէթտէ նիզամ վէ գանուն վար որը. հալ պուքի իմզասըզ իլան խըրսըզլըզ տիմէք օլուպ, վէ խըրսըզ իսկ էլի կէչմէտիքճէ տավաեա չէքիլէմէզ իսկտէ, ասարը մէրտուտէսի մէյտանտէ գալը։

Չէյմ իմզասըզ օլսրադ զազէթաբարտա պէնա տէրճ իթտիրմէք պիր նիեէթէ մէպնի օլապիլիր. շէօյլէ քի, պէնտէն սահիպինէն բօլիթիգասընա թօգուանան պիր չէյի, զազէթաճը մէսուլիյէթինի իւզէրինէ ալըրսա տէրճ իտէր, ալմազ իսկ տէրճ իթմէզ։

Հայտէ պազը գօրգուեա մէպնի, ումումուն մէնֆաաթընը մուճիպ օլաճագ օլան պիր չէյի թապ ու նէչրի, հէր նէ թարիգ իլէ օլուր իսկ օլսուն, ճայիզ տիր տէյէլիմ, հալ պուքի պու կիւնլէրտէ կէրէք պիզիմ վի կէրէք խսրէն սրբազանընն ալէյհինտէ իլանլար նէշրը իթտիրէնլէր, օլճիհէթլէ տախի թէպրիյէյի զիմմէթ իտէմէզլէր, չիւնքի պիզտէն գօրգաճագ սէպէպլէրի եօգ տուրպա խուսուս քէնտի իլանլարընտա, պիզի միլլէթէ տիւշմէն, վէ քէնտիլէրի տօսթ կէօսթէրմէքտէ տիրլէր, տիմէք տիր քի միլլէթէ պիր պէօյիւք խըտմէթ իթմէք խսթէմէքտէ տիրլէր, էօյլէ օլտուզու թագտիրտէ, ալընլարընը աչա աչա վէ կէօքիւսլէրինի կէրէ կէրէ մէյտանտէ չըզմալը, վէ միլլէթտէն աֆէրինլէր տախի իշիթմէլի տիրլէր, եօգսա հէր վագթթ եիւզլէրի զարալը գալաճագլարընտա շիւբհէ եօգ տուր։

. . . Միւելլեֆ.

Զօգտան պէրու զազէթայի միւթէպէրէնիզէ պազը մէրթէպէ հավատիս պիտիրմէք արզուսինտէ պուլունմուշ իսէմտէ, զաթը վաթանփէրվէրինիզին տախի մէմնունիյէթինի մուճիպ օլաճագ մէվատտէն պէտինի լիւզում կէօրտիւկիւմէն, պու տէֆա վագը օլան պիր մատտէնին պէյանընա միւսարատթ իտէրիմ.

Մէմլէքէթիմիզ միւթէպէրանրվէ էշսէֆի խանէտան վէ էշլի խայրաթրնտան օլտուզու հալտէ պունտան ադամ վէ ֆաթ իթմիշ օլան հաճի Եսայեան հաճի Սարգիս աղանը իւչ նէֆեր էվլատլարը, բէտէրլէրի միթէվէֆանը բու հու իչին, իրասը մէքթէպէ վէ ֆուգարալարա այնա օլմագ իւզրէ, 25000 զուրուշ իեանէ իթմիշլեր տիր։

Պատէհու էօթէտէն պէրու ատէթի գատիմէտէսի իւզրէ սէնէտէ պիր իքի տէֆա մէքթէպլէրիմիզին իճրայը իմթիհանլարը օլտուզու միսիլլու, պու տէֆա տախի Բագրատունեան նամ մէքթէպիմիզին ըէսմի իմթիհանը պիլ իճրա, հէր քէսին մէսէլրէթինի պատի օլմուշտուր, վէ մէքթէպի մէզքիր բուն իսէ տարլըզը սէպպինտէն զիւքիր իւնաս 300տէն միւթէճավիզ շակիրտանընն սըզըշամատըգլարը միշահէտէ օլունտուգտա, միլլէթիմիզ միւթէպէրանը չէվգ ու զայրէթլէրիյլէ, միճճէտտէտէն պիր ճէսիմ մէքթէպ ինշասը նիյէթի խայրիյէսինէ չըգը շըլարագ պիր իեանէ տէֆթէրի աչըլարդտա 38150 զուրուշ զէվաթը միմանիլէյհիմ թարաֆընտան, վէ 15800զուրուշ տախի զէվաթը խայրխահ թարաֆընտան, եանի, ճէման 53950զուրուշ իեանէի նագտիյէ հասըլ օլմուշ տուր քի, մէպլաղը մէզքիր իթմէտիյէ օլունտուգտա, իսմ վէ շէօհրէթէրիյէ տախի պէնանընա միւպաշէրէթ օլունճաղընտան, շիմտիլիք իչպու մուխթասար հավատիսին զազէթայի միւթէպէրինիզտէ տէրճնէ հիմմէթինիվի բէճա խտէրիմ.

1869 օգոստոս 15 Ա-եռ- Ա. Աբեռեան

Ֆֆիյօն Գարահիսարը

Կէրէք միմայիլ էհիմ հաճի Եսայեան էֆէնտիլէր, վէ կէրէք իեանէ յէ հիմմէթ իտէն զէվաթը համիյէթքեարան հագգընտա, վաճիպլատէն օլան սէնա վէ թէշէքքիւրի իպրազ իտէր իսէքտէ, եալընը պիր պապատ էսէֆիմիզի տախի պէեան էյլէրիզ. վէ ումաբըզ քի պունտան սոնրա, մէզքիր էսէֆիմիզի մուճիպ օլան խուսուսա, մահէլլի մէզպուրտա չէշմի հագարէթ իլէ պաղըմաեա պաշլար. եանի տիմէք խթէրիզ քի, պալէատէքի Ֆֆիօնգարահիսար մէքթուպունտա, զէբքի կէչէն 53950 զուրուշ իեանէնին պիր մըգտարը գէսպէլլի զէնկինէր թարաֆընտան իհտա զըլընըպ, վէ տիկէր մըգտարը տախի էմնաֆ վէ ֆուգարա թարաֆընտան իհտա գըլընմըշ տըր, վէ զանն իտէրիզ քի, օրատտա հիւքմ իթմէքտէ օլան պիր տէսրօթլուգ բուհունա մէպնի, վէ պէլքիտ ֆարգընտա օլմամաբաղ, պըրը պըրը զէբքի կէչմիշ, վէ պունունա այնի ֆաղիլէթ պապընտա տախի զէնկին էլէ էմնաֆ վէ ֆուգարա արասընտա ֆարգ ճայիզ կէօրիւլէրէք, վէ պինամէն ալէյհ զէնկինէրէ միւտահէնէ իտիլէրէք, մէպլաղը մէզպուր իքիյէ թագսիմ իտիլէրէք իշար իտիլմիշ տիր. հալպու քի, պու իթիգատա զէնկինէրը իշին պիր շէրէֆ սաեըլմաեըպ, իլլա տէսրօթլուգ արզուսունտա կէզմէլէրինէ շիբհէ վէրտիքտէն, վէ էմնաֆ վէ ֆուգարանընտա էսիրլիք հալինտէ պուլունմասընա պիր տէլիլ սաեըլըրգտան պաշգա, պինամէն ալէյհ, միլլէթին հալէա, քէնտի խարաբընը մուճիպ օլմագտա օլան պիր մէպտէյ իյ բիայէթ իթմէքտէ օլմասընը տախի իսպաթ իտէր։

Զէնկինէրը իշին, պիզճէ, էն պիւյիւք շէրէֆ, քէնտի պիւյիւքլիւքլէրինէ նիսպէթլէ, միլլէթճէ պիւյիւք պիւյիւք խըտմէթլէր վէ էյիլիքլէր իթտիքլերի հալտէ, ֆօտուլլուգ իթմէյիպ էմբի թէվազիյէ բիայէթ իթմէլէրինտէ օլտուզու կիպի, էմնաֆլարը վէ ֆուգբըլարը շէրէֆի տախ, աղ չօգ քէնտի գուտրէթլէրինէ էմրի սախավէթ վէ համիյէթ պապընտա զէնկինլէրէ մուավէնէթ իտիպ, վէ օնլարա թագիմ ու բիայէթ իթմէլէրինտէ տիր. վէ պու խուսուս թարաֆէյն իշին, շէրէֆ օլտուզու կիպի, պիրտէ պօրճ տուր. էվվէլ, էկէր զէնկին պիր ուրպէսթ վէ իթիպարը միլլէթ վէ եախօտ էհալի եշինտէ պիւյիւք օլմագ իսթէր իսկ, տայիմա քէնտույի քիչիւլթմէյէ, վէ էմրի միւսավաթը իլերու կիթմէսինէ չալըշմալը տըր. վէ էկէր էմնաֆ վէ ֆուգարատա, գաոր ու հայսիյէթինին եիւքսէլմէսինի իսթէր իսկ, հէր պօրճունու գուտրէթինէ կէօրէ թանըրպ ի-ֆա խլէմէլի տիր։

. . . Խմբագիր

Երեկ՝ որ էր օգոստոս 24 իսկիւտար Ոելամբզ թաղի մանկանց վարժարանի տարեկան հարցաքննութեանց պարգեւարաշխութիւնը կատարուեցաւ բաւական շքեղ կերպով. ժամը եօթն էր երբ աչակերաց երգելով դպրոցէն եկեղեցին եկան, ուր կը գտնուէին ամենապատիւ Տեղապահ Արիստակէս եւ Յովհաննէս Ռշտունի եպիսկոպոսուն, մէկ քանի քահանայք եւ բազմաթիւ հանդիսականք որոնց գրեթէ թմասը իգական սեռէն էին. Եկեղեցւոյն մէջ տեղը գրասեղանի մը վրայ կարգաւ շարուած էին աչակերտաց մրցանակ տրուելիք հայերէն, գաղղիերէն եւ տաճկերէն գրքերը, ու անոնց գեղագրութիւններն ու գծագրութիւնները՝ որոնք հանդիսին շքեղութեանը փայլ մը կուտային. Առաջին անգամ դպրոցին Ե. կարգի աշակերտներէն մէկը ուսման կանոնաւորութեան վրայ հայերէն գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ. ասոր յաջորդեցին գաղղիերէն եւ տաճկերէն մէկ մէկ ճառեր. Վերջը դպրոցին գասատուներէն մէկը աշակերտաց քննութեանց ներկայ գտնուող անձանց վկայութիւնները կարդաց, որուն մէջ աշակերտաց խիստ գոհացուցիչ վիճակի մը մէջ գտնուելնին հաստատուած էր. Վերջապէս աշակերտաց ամէն մէկին արժանիքին համեմատ հանդիսականաց կողմէն գրքերը բաժնուեցան ու հանդէսը վերջացաւ նոյն թաղի քարոզչի մէկ ատենաբանութեամբը.

. . . Խմբագիր, ներկայիս արժան կը համարիմ բոլոր հանդիսականաց կողմէն խորին շնորհակալութիւնս յայտնել թէ թաղական խորհրդոյ մեծապատիւ անդամաց եւ թէ արդոյ դասատուաց, որոց անդուլ ջանից արդիւնքը եղած է անշուշտ վարժարանին զգալի յառաջադիմութիւնը.

1869 օգոստոս 25

Իսկիւտար Տէրոն Տ. Յովհան

Գրասենեակի նամակներ

. . . Բարեկամ

Մեր նամակներները՝ զոր ըստ խնդրոյ բազմաթիւ Հայրենասէր բարեկամաց կը շարունակենք եւ Ձեր իսկ յորդորմամբը, ինչպէս շատերու գոհունակութեան, նաեւ ոմանց ալ տարակուսութեան առիթ եղած է.

Մեր բնաւ փոյթը չէ անոնց ատելութիւնն ու արհամարհանքը, որոց գըրուութիւնն արդէն արհամարհելի է, եւ երբէք չենք կամենար այն կարգի մարդոց հետ խօսիլ եւ պատասխանել, որոց օրէնքն է ապօրինաւորութիւնը, սկզբունքն ու գաղափարն է մոլեռանդութիւնը, Հայրենիքի սէրն է անձնական շահը եւ ազատութիւնն է ստրկութիւնը՝ որ կը նշանակէ բարոյական մեռելութիւն. ուստի փոխանակ խմասասիրութիւնը անոնցը չըլլալուն, աւելի ճիշդ է ըսել թէ այն չեն իրենք, ինչ որ ըլլալ կը կարծեն.

Ասոնց դէմ մեր տալիք վերջին ու առաջին պատասխանն է, մենք այն չենք, ինչ որ իրենք մեզ համար կը կարծեն, մեր սկզբունքն ու դրութիւնը արդէն բանաստեղ հասարակութեան ծանօթ է, նոյն սկզբունքով եւ նոյն դրութեամբ ծառայեցինք մինչեւ հիմա մեր ազգային շահերուն եւ զարգացմանը, որ նոյն են դարձեալ եւ ընդ միշտ.

Մեր միակ նշանաբանն է Հայրենիքի սէրը, ազգային շահը եւ ազատութիւնը որոց անվնաս հեր դրօշակին ըլլալ առաջադրած ենք արդէն, ուստի կը գրենք առանց աչառելու եւ երբէք առանց կասելու, վասն զի սկզբունքը մեզ համար ոչ ի-ռէ-էմ է եւ ոչ պանիր հաց.

Լսողին համար ահա այսչափ.

— Քիւթահիայի համար մեր ունեցած ազգային տեղեկութիւնները նպաստաւոր դաղափար մը չեն տար Յովսէփ Եպիսկոպոսի նկատմամբ.

Տեղւոյն ալգային վարժարանը ձախորդ վիճակ մուտի եւ եթէ Շապին Գարահիսարի Ռրբահամ Եպիսկոպոսն ալ ճշմարտութիւնը ըսել կ՚դժգոհէր, գեղեցիկ ձայն, երկայն հասակ եւ փառաւոր մօրուս մ՚ունի.

Ի՞նչ երջանիկ բարեբաղդութիւն, կարծենք ասանկ երթալու ըլլայ (իրաց առեալ խիստ սակաւաթիւ բացառութիւն մը) ասոնց ազգէներն ու գործունեաները ազգէն գուրս ազգի մէջ փնտռելու ենք եւ անատեն երանի՜ մեզ որ ասոնցմէ մեր Ազգային Ս. Եկեղեցւոյ պաշտպանութիւնը կ՚ակնկալենք...

— Սա մեր աջեռաջ վանականաց եւ վանքերուն համար ի՞նչ կրսէք, Բարեկամ, ասուգի՛ւ, այս երանելեաց շնորհիւ մինչեւ հիմա եթէ մեր Ազգը սա Պօղոսի թղթոց մեկնութիւնը գրող երանելոյն պէս մինչեւ հիմա երրորդ երկինքը բարձրացած չէ, հարկաւ այն երջանիկ օրէն ալ հեռու մնացած չէ.

Աջեռաջ ծոյլերն ու աջանառները աւազակները քաջալերող հայք եթէ չեն հաւատար մեր ըսածներուն, ստիպում չունինք իրենց, ուստի անբան մարգարէին նման ձեռքերնին ի ճակատ եւ քարկոծին բաց թող սպասեն, օրշափ որ կամին.

— Ժամանակը կանցնի. — Է՛հ, ի՞նչ փոյթ, մենք այսօր կը վատակինք. — բայց վաղը. — մեք քրիստոնեայ ենք. Ս. աւետարանը կըսէ թէ այսօրուանը կեր ու վաղուանը մի՛ հոգար. — աղէկ, բայց չոր վատակի մը համար շատ անգամ քսակիդ հետ կեանքդ ալ վայ կուտաս. «—Քրիստոսմբ երեսայ քոց կերիցես զհաց քո» ըսաւ Աստուած. — Ահա այս է ժողովրդեան կարծեաց նկարագիրը.

Ով պիտի բժշկէ այս հիւանդ կարծիքը. — մեր եկեղեցւոյ պաշտօնեաները. — եւ եթէ նոքա ալ բժշկութեան կարօտ են. — բայց խուզելու դասերուն ալ կարօտ չեն ա՜. Տես ի՞նչ կրսեն «ամեն ամեն ասեմ ձեզ, վատակեցէք բերէք մեզ, մենք ալ ուտենք, օրհնենք ձեզ.

Ուրեմն բարի յաջողուած իրենց եւ ժողովրդին.

— Գաղատիոյ լուրերը տեղւոյն կուսակալ վասեմ. Հաճի Այի բաշային նկատմամբ նպաստաւոր գաղափարներ կընծայեն — կը հաւատա՞նք, վասնզի բաւական կերպով ստուգած ենք Ն. Վսեմութեան Ջանասէր եւ անկաշառակուրծ բնաւորութիւնը.

Ասիկա ժողովուրդի մը համար մեծ երջանկութիւն է.

— Թիվթիկ՝ Գէյ բազար 60 զուրուշ. Գաղատիա 58. Սիվրիհիսար 54–55 զուրուշ աֆիոն 350 զուրուշ.

Սիվրի Հիսար 1869 յուլիս 1 Ս.

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԵՒ

ԱՆԴՐԱԼԵՌՆԱԿԱՆՔ

ՀԵՐՔՈՒՄՆԼԸ ՄՕՆՏ

ԵՒ

ԶԻՎԻԹԱ-ՔԱԹԹՕԼԻՔԱ ՕՐԱԳՐԱՑ

Գ.

Մանրամասն 1008ին Դիոնիսիոսի պատմագրի

Բայց աւելի մեծ պատմական սխալ մը կը գործեն Զէվէլոս Լը Մօնդ եւ անդրալեռնականք, երբ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի՝ Հռոմ բրած ուղեւորութիւնը կը քարոզեն իբրեւ ապացոյց հնագանդութեան առ աթոռն Հռոմայ.

Պատմութիւնը այս կերպով ծամածռողները՝ կա՛մ խիղճ չունին՝ կա՛մ թափուր են դարաց եւ ժամանակաց ոգին հասկընալէ. Հայոց նոր առաքեալը եթէ Հռոմ գնաց՝ չէր կրնար բնաւ պապին հպատակութիւն ընելու համար երթալ, վասն զի չունէր նոր բան մը ընդունելիք Հռոմայ պապէն. վասն զի ինքն ալ անոր հաւասարապատիւ Արքեպիսկոպոս կամ Պատրիարք մըն էր. Հայոց Լուսաւորիչը եթէ հպատակութեան համար էր որ Հռոմ գնաց՝ ի՞նչ պէտք էր Տրդատ թագաւորը հետը առնուլ. Ո՞չ ապաքէն ընդհակառակն Տրդատ էր որ իւր հետ փափաքեցաւ տանիլ զսուրբ Հայրապետը, որպէսզի իւր քաղաքական նպատակին դիւրագոյն կարենայ հասնիլ, Կոստանդիանոսի պէս լիահաւատ ինքնակալի մը դիմաց այնպիսի մեծ նահատակ մը ի բարեխօս ներկայացնելով՝ որուն կարելի չէր ժխտել եւ ոչ ինչ.

Բայց որպէսզի ընթերցողք կարենան աւելի լաւ ըմբռնել եւ դատել, պատմենք իրերն ինչպէս որ ժամանակակից պատմագիրները զանոնք կաւանդեն.

Անակ անունով Պարթեւ իշխան մը (Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի հայրը) հրապուրանքն Արտաշրի, որ Պարսկաստանի մէջ Արշակունեաց թագաւորական ցեղը ջնջած եւ Սասանեանց իշխանութիւնը հիմնադրեր էր, Հայոց խոսրով Ա. Արշակունի թագաւորը դարանօք սպաննեց.

Սուրբ Գրիգոր որ քրիստոնէական կրթութիւն առաւ ի Կեսարիա երբ մեծցաւ, եւ անդէն հօրը բրած անօրէնութիւնն իմացաւ, իբրեւ քրիստոնեայ դիւցազն մը իր անձը ուզեց նուիրել Տրդատայ, որ մեծին Խոսրովու միակ մնացած որդին եւ ժառանգն էր, եւ Արշակունեաց ցեղին կոտորածէն ազատելով Հռոմ ապաստան զատած էր. Հոն իբրեւ Հայաստանի թագաժառանգ ի-

խան զարգաց Տրդատ շատ պարագաներու մէջ իր հերակլեան ուժովը եւ դիւցազնական քաջութեամբը նշանաւոր, եւ Հռոմէական կայսրութեան օգտակար հանդիսացաւ։ Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ եւ աղատիչ եղաւ կենացն Լիկինոսի եւ Իովղետիանոս կայսեր։ Այս ինքնակալը երախտագիտութեամբ այն քաջ երիտասարդը թագաւոր պսակեց, եւ Հռոմէական բանակին օգնական տալով յուզարկեց հայրենական գահուն ժառանգութիւնը ստանալու։ Տրդատ Հռոմայ մէջ շատ իշխաններ բարեկամ ստացեր էր։ եւ մանաւորապէս Կոստանդիանոս կայսրորդւոյն հետ սիրով կապուած էր։ Ուստի երբ իմացաւ որ Կոստանդիանոս ալ կայսր ըլլալէն յետոյ դարձեր է 'ի քրիստոնէական կրօնս, զոր ինքն Տրդատ երկար տարիներէ 'ի վեր ընդունած էր 'ի ձեռն Սրբոյն Գրիգորի, շատ ուրախացաւ, եւ մտածեց որ իւր նոր կրօնակից կայսեր հետ բարեկամութիւնը նորոգէ, եւ այնպիսի սիրտ դաշնակցութիւն մը ընէ՝ որով կարենայ Հայոց թագաւորութիւնը հաստատուն մնալ նաեւ յետ մահուան իւրոյ։ Այս իւր խորհուրդը դիւրացնելու համար հետեւաւ զուսրբ Քահանայապետն Գրիգոր, եւ գնաց 'ի Հռոմ։ եւ ուր իւր մեծաւոր բարեկամին 'ի ճշմարիտ հաւատս դարձն շնորհաւորելով նորա հետ կարեւոր միջոցներ խորհեցաւ, զոր եւ հաստատուն դաշամբք կնքեցին ընդդէմ բռնաւոր պետութեանն Սասանեաց (1) որ Հայաստանի եւ Հռոմէական կայսերութեան հաւասարապէս սպառնացող թշնամի տէրութիւն մըն էր։ — Այս է ահա պատմութեան ցուցուցածը։

Ուրեմն կարելի չէ՝ որ այս քրիստոնեայ տէրութեան մը հետ դաշնակցութեան գաղափարին վրայ, կրօնական հնազանդութեան մը ամենափոքր գաղափարն աւելցուի։ Ասիկա պատմութիւնը սրբագրել է։

Իրերն այնչափ տրամաբանական են եւ մեզի այնպէս եզրակացուցիչ կերեւին՝ որ անօգուտ կը համարիմք աւելի զբաղելու նոցա վերայ։

Սուրբ Սեղբեստրոս որ նոյն միջոցին Հռոմայ աթոռը նստած էր, ընդունեցաւ զուսրբ Գրիգոր իբրեւ եղբայր, բոլոր իր ըրածները գովեց, եւ կոնդակով տիտղոսով զայն ողջագուրեց։ բայց ոչ եթէ ինքն էր որ այս տիտղոսը սուրբ Գրիգորի շնորհեց, ինչպէս որ անդրալեռնականք կը շինեն, վասն զի սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ արդէն 'ի բազում ամաց յետէ կը կրէր եպիսկոպոսապետութեան, ծայրագոյն պատրիարքութեան, քահանայապետութեան բոլոր տիտղոսներն, ինչպէս որ կը տեղեկանամք բոլոր պատմագիրներէն։ Ըսածնիս համառօտիւ ապացուցանեմք։

Ագաթանգեղոս որ Տրդատ թագաւորին քարտուղարն էր եւ ամէն պատմածները աչքովը տեսած էր, յայտնապէս կը գրէ թէ սուրբն Գրիգոր բոլոր Հայաստանն 'ի քրիստէնութիւն դարձնելէն վերջը՝ ընտրուեցաւ իր հոգեւոր հօտէն եւ կեսարիա դրրկուելով Ղեւոնդ արքեպիսկոպոսէն քահանայ եւ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ՝ որով եւ ժառանգեց այս առաքելական Աթոռը զոր Բարթուղիմէոս եւ Թադէոս առաքեալք հիմնադրած էին 'ի Հայաստան (1)։ Այնուհետեւ իւր առաքելական իշխանութեանն համեմատ՝ ինքնագլուխ եկեղեցին կառավարեց, եւ հարիւրաւոր եպիսկոպոսներ ձեռնադրեց, ձեռնադրութիւն մը զոր չէր կրնար ընել, եթէ Հայոց ծայրագոյն քահանայապետ ճանչցուած չըլլար։ Ո՞չ ապաքէն մինչեւ ցայսօր Հայոց Վեհ. կաթողիկոսը միայն իշխանութիւն ունի իւր եկեղեցւոյն եպիսկոպոսները ձեռնադրելու։ — Այն միջոցին Ս. Գրիգոր տակաւին Հռոմ գնացած չէր։ Եթէ Սեղբեստրոս Պապն էր որ զԼուսաւորիչ կոնդակով ըրաւ, ի՞նչպէս կըլլայ որ նա կաթողիկոսական իշխանութիւնը արդէն շատ տարիներով առաջ անկախ կերպով կը գործադրէր, մտքէն անգամ չանցնելով որ Հռոմայ հետ գոնէ գրով բանակցի։

Բայց աւելի զօրաւոր ապացոյց մ'ալ ունիմք որով կը հաստատեմք թէ Հայոց նոր առաքեալը բնաւ Հռոմէն ընդունած չէ կոնդակական պատիւը։ Սուրբն Գրիգոր Հռոմ երթալէն շատ յառաջ իր Գրիգորիս թոռը ձեռնադրեց եպիսկոպոս եւ Վրաց եւ Աղուանից «կոնդակով» անուանեց։

Սուրբն Գրիգոր ի՞նչպէս կրնար կոնդակ անուանել զոր՝ եթէ ինքը լոկ եպիսկոպոս մ'էր։ Եւ որովհետեւ պատմութիւնը կը հաստատէ թէ ինքն էր որ Վրաց եւ Աղվանից առաջին կոնդակն ուղեց, ուրեմն ինքը պէտք չունէր շատ մը տարի վերջը Հռոմ երթալ որ կոնդակական անունն ընդունի 'ի Պապէն Հռոմայ։ Խնդիրը լուծուած է, եւ յիրաւի պատմական ստուգութիւններն պէտք է ըստ հաճոյս խեղաթիւրել, որպէս զի իրենց կամքը՝ իբրեւ իրողութիւն քարոզեն։ Ինչպէս որ կրնեն Մոսէ եւ Զէվէլոն — Բանիոլէվայի անդրալեռնական խմբագիրները։

Խօսքերնիս առաջ տանիմք։ Ագաթանգեղոս ստուգապատում ժամանակակից պատմագիրը զսուրբն Սեղբեստրոս կանուանէ «արքեպիսկոպոս» արքունական պալատին, արդ՝ ո՞ւր կը մնան Քէշոյոսի քոնանդրդ, Ծայրագոյն քահանայապետ եւն եւն փառաւոր տիտղոսներն՝ զոր անդրալեռնականք կընծայեն Հռոմայ Պապին։ Բայց ուրիշ տեղ սրբոյն Սեղբեսդրոսի եւ սրբոյն Գրիգորի մեզ եղած հաւասարութիւնը ցուցընելու համար երկուքն ալ կոնդակ կանուանէ։ Դիտելու արժանի բան մըն է որ Ցունական հին թարգմանութիւնը զսուրբն Սեղբեսդրոս միշտ արքեպիսկոպոս կանուանէ, եւ սուրբ Լուսաւորչի միայն կը պահէ կոնդակական տիտղոսը։

Շարունակելի

ԽՈՐԵՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ-ՊԷՑ

(1) Տես Ագաթանգեղոս, Զէնոբ. Մ. Խորենացի, եւ ասոնցմէ ետքը եկող բոլոր Հայ պատմագիրներն։

(1) Կեսարիոյ Ղեւոնդ արքեպիսկոպոսն որ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը եպիսկոպոս ձեռնադրեց անոր կը գրէր «Դուն ընտրուեցար Ս. Թարգիս ե՛ Բարթողիմէոս առաքելոց յաջորդելոյ համար։ որոնք առաջին ընտրեալներն էին. միտքդ բեր անոնց գործքերը եւն (Զէնոբ)։

ՄԻԿՐԷՆ, ՄՕ ՏՐ. ԹԷԹ, ՆԷՎՐԱԼՃԻ

ԱՆԻՆՏԷ ՍԱՂԱԼՏԸՃԸ ԻԼԱՃ

ԿՐԻՄՕ ՎԷ ԳՈՒՄԲ. ԿԱՐԱՆԱ

Մեզքիւր իլաճըն նէ մերթէպէլերուտ թէէսիրլի օլմասընէն անկաշըլմասը իչէն, եալընզ պիր տէֆա խոթիմալ եթմէք քեաֆի տիր։ Եալ ընըզ պիր քեաղեսը, չէքերլի սու իչինէ գարըշ թերրլըրդ վէրիլտիկինտէ, չօգ քէրրէ էն զիեսատ քէսկին օլան մինդէն վէ եախօտ նէվրալժի նամ պաշ աղրլարընը տէֆ իտեր։

Պու իլաճ պու իւնվան իլէ, պու սէնէ Ֆրանսա տէվլէթի թարաֆընան թապ ու նէշը եթտիրիլէն Ֆարմագօրեատ տէրճ իտիլմիշ տիր։

Պունլար Տէր սեատեթտէ Մ. Վէլիչ վէ գումբ. վէ Կանզիք պիրատերլեր, վէ Տէլլա Սուտա, վէ Մ. Ծանոնի էճզախանէլերինտէ սատիլմագտա տրըլար։

ԳԱԲՍԻԻԼ

ՎԷԺԷԹԱԼ Օ ՄԱԹԻԳՕ

ԿՐԻՄՕ ՎԷ ԳՕՄԲ. ՓԱՐԻՍՑԷ ԷՃԶԱՃԸ

Մեզքիւր գաբսիլլէր պիր նէվի սագըզ գարք իչինէ ալընմըշ օլուպ պալատան եաղը իլէ Բէրու շէհրի աղաճլարընտան օլան Մաթիգօ նամ աղաճրն խուլասաքնտան միւրեթթեպ տիր, վէ Կոնօրբէ թապիր օլուռնան պիր նէվի պէլ սուգլուզունա պիրէ պիր տիր։ Պու գաբսիլլէր էզլէ տատ գաբսիլլէր կիպի, նէ մետի գարըշմըրըլար, վէ նէտէ կէրի կէլմէք վէ գումագ կիպի միտեճէ զահմեթլէր վերիրլեր, հէլէ պիր մուհասէնաթլարը վար տրը քի, սալա ինքեար օլունմազ։ շէզլէ քի իտարատա գօգու բէյտա իթմէզլէր։ Վէ իշթէ պու ճիհէթլէրէ մէպնի տիր քի գօբահիւ, գիւզէպ, վէ սպիրէ գաբսիլլէրինէ իւսթիւն թուխթուլմագտա տրըլար։

Պունլար Տէր սեատեթտէ Մ. Վէլիչ վէ գումբ. վէ Կանզիք պիրատերլեր, վէ Տէլլա Սուտա վէ Մ. Ծանոնի էճզախանէլերինտէ սատիլըր։

ԻԼԱՆԱԹ

ԽԱԼԻՍ Օ ՏՐ ԳՕԼՕՆԵՐ

Ցօռան-Մարիեա-Ֆարինա Ֆապրիկասը Թէրթիպի օլտուղու հալտէ, Պէյօղլու ճատտէսինտէ 378 նիւմէրօ իլէ միւրագամ Մ. Գրիսթիան Ռօթ քիւթիւպխանէսինտէ, մէղքիւր օ տէ էօլմէնէ չիչէսի 10, 15, 24 վէ 30 դուրուշա սատիլըսագտա տրը։

Տուզինա իլէ ալանա տահա էհվէն մուրէթտէ վէրիլէպիլիր։

ՄԻԻՀԻՄՄ ԻԼԱՆ

Վ. ԾԱՆՆԻ ԷՃԶԱԽԱՆԷՍԻ

Խթանպօլտա Քէօրիւ պալընտա, Ինթիսապ գարշըսընտա, վէ 7 վէ 8 նիւմէրօլու մաղազալարտա, վէ քէղալիք Պէյօղլուտա Աղա ճամիսի ճատտէսինտէ, 1852 սէնէսինտէ քիւչատ խոխրմիշ օլան 67 նիւմէրօլու էճզախանէտէ, հէր նէվի էճզա վէ էտէվաթը թրպիյէ մէվճուտ օլտուղու կիպի։ Նօրվէճեալը Բէթէր Մօլլէրին Մօրինա Պալըղը ճիյէրի եաղը։ հէր նէվի զայէթ թազէ մատէն սուլարը, վէ քէղալիք Պօրտօ, վէ Խբանեա, վէ Լէնօ շարապլարը, վէ Ինկիլիզ հարտալարը վէ պիրարը։ վէ Ալմանեանքն միտէվի պիրա խիւլասասը, վէ Լիպկի նամ թապիպ իճատը օլարագ ալէա սրդրը էթի խիւլասասը, վէ Լիպէն զօլօնիալ բարթիսմրէրի (գօգուլու սուլար վէ եաղլար)։ վէ Միւնիէ չիգօլաթը, վէ պուղ (մաքինալարը, վէ հէր սասթ հաղրը պուղ տախի պուլունմագտա տրը։

ԹԻԵԱԹԼԱՐ ՂԱՅԷԹ ԷՀՎԷՆ ՏԻՐ

Մէղքիւր էճզախանէլերէ կիւճ վագթի տախի կիտիլտիքտէ, թալէպ օլունանը իճրա վէ իթաէ հաղրը ատամ պուլունաճագ տրը։

ԴՕՖԻՐ-ՖՕՐ

(Տէմիր Գոյա)

Ֆ. ՎԷՐԹԷՑՄ Վէ ԴՈՒՄ.

ՎԻԷՆՆԱՆԸՆ

Իչ պու յուլնա այր օն տօգուզունա Տէրի-սէատէթ Լիման-օտասը Եանկընտա օրատա պուլունան, վէ Վիէննանին մէղքիւր Մ. Ֆ. Վէրթէյմ վէ Գումբանեասը Ֆապրիգասընէն իչի օլուպտա, կիճէ սապահա գատատը ալէվլէր օրթասընտա գալմըշ օրան պիր տէմիր սանտրգ, ասլա զէտէլէնմէմիշ, վէ տէրուենինտէ մահֆուզ պուլունան գայիմէ փարալարը, վէ սէնէտաթ գաթան պօզուլմամըշ օլտուղու թագաիրատ, պու տէֆա զահիրէ չըգարըլմըշ օլտուղունան, Լիման-օտասը թարաֆընան, մէվճուտ օրան շէհրէ տէրինմէտ իթա օլունմուշ տուր։

«Պապը ալիտէ խարիճիյէ տայիրէսինտէ կէօրիլմիշ, վէ թիւրքճէ ասլընէն սուրէթի թէրճէմէսինէ մութապգ օլտուղու անլաշըլմըշ տրը։»

Խթանպոլ Տէլնը Հէմայուն Ընէրճիմանը 1869 օգոստոս 7 ԱՐԻՖԻ

Պունաան սօնրա Ավսթրիա-Մաճար Տէվլէթի իմբէրաթօրլուղու վէ գրայլրդը գանչէլէրեասը մի հիւրիւ տախի վագ իտիրմիշ տիր։

Մէղքիւր սանտրգ, Գարաթատա Եիւքսէք գալարրրմատա վագը, 98 նօմէրոյլա միւրագամ օլուպ, վէ մէղքիւր Ֆապրիգանէն մաղազասը օրան մահէլլատ պուլունմագտա, վէ միւրատա իտէն սէյր ու թէմաշա իտէպիմէքտէ տիր։

ՏՕԳԹՕՐ ԲԷԼԷԶ

Ամէլիյաթը ճէբրահիյէ իճրա իթմէքտէզէն, ազբքեան տիշլէրին վէճալարընը (աղրը) տէֆ ու իզալէ իթմէք, վէ տիշլէրի չըգմըշ օլանլարընը տիշլէրինին երէէրինէ զահմէթսիզճէ թապէի վագ օլօլունմուշ կիպի, զանէթ տիգգաթ օլունա պիլէ ոշրմամագ իւզրէ, տիշ գէյմագ վէ տաթիլի ֆէյմատ վէ չէնէտէքի էմրազ վէ գուրուհ վէ թէզէլ, լիւլի տէնտանա թէտավի իթմէք, վէ տիշլէրի թագիրթընան, եանի եէրլէրինտէ օյնայէզ, պիր թարաֆա տէվրիլտիքլէրի հալտէ եէրլէրինտէ գէյմագ, վէ տաթիլի ֆէյմի թէմիզլէմէքտէ, վէ բասլանմըշ վէ սիեահլանմըշ օլան տիշլէրին բաս վէ քիմլէրինի չըգարրը, ճէվհէրի զաթիսինի թէճատտա իթմէքտէ, վէ աղզըն ֆէնա գօգուլարընը իսլահ իթմէքտէ վէ աթըն վէ լաթիքտէն զայէթլէ լաթիճ վէ բանա վէ սալապէթլի վէ խաֆիճ եէմէք եէնտիկի վագրթատ պիր զարար ու զիեան վէրմէզ

ալէա եէրլի [illegible] չըգար գօնուր տիշլէր եաքմագտա օլան Փորիոլի Թապիպ սիչճի Մ. Ֆէլեգ. Պէյօղլուտա Կլավանի սօգուրնտա 2 նիւմէրօտա քեանսի իթմէքտէ վէ ալաքրանկա սատաթ 6 տան 4 է գատար էէլէն վէ կիտէնլէրէ հմէլէյաթը իէլքիւբէյի իճրա իլէմէքտէ օլուպ, քէնահսինի կէօրմէք վէ կէթիրթմէք միւրատա իտէնլէր օլուր իսէ օրատան սիւալ իթմէլէրի։

Սահիպի իմզա, Եվրոպանէն խայլիճէ պանդէրլէրի իլէ ուզալարագ սէնէտէ պիրտէն պէշ տէֆատա գատար չէքիլէն վէ սէրմայէ ու ֆայիդէլէրի թէէմին օլունան Ֆրանսա, Ավսթրիա, Իթալիա, Ռուսիա, Պէլճիգա, Սբանիա, Սագսոնիա հիւքիւմէթլէրինին իսթիգրազ սէհիմլէրինի կէթիրթտիրմիշ տիր։

Մէղքիւր իսթիգրազ սէհիմլէրի 40 սէնէտէն 60 սէնէյէ գատար միլէթլէր թուխթուլտուգտան մատատա 800 պին ֆրանքատան 1000 ֆրանգա գատար գալանըրլար։

Էօնիւմիւզտէքի նոյեմբեր 1 տէ Ավսթրիա հիւքիւմէթինին սէնէտէ պէշ տէֆա չէքիլիր իսթիգրազ բիւեանզօ պիլէթլէրի չէքիլէճէք տիր։

Սահիպի իմզա, գաղանան պիլէթլէրին գուբօնալարընը պէտէլինի ու ֆագ պիր սգօնթօ իլէ էօտէր։

Պու պապտէ վիեատէ մալիւմաթ ախգ իթմէք իսթէյէնլէրին, սահիպի իմզանընը Գալաթատա Գօմիսիօն խանը իթթիխալինտէ Ն. 46 մաղազասընա միւրաճաաթ իյլէմէլէրի։

Կ. Տ. Ճանէր։

Խթանպօլտա հէմ իտիլէն Պազէլ գալուսու գուրպինտէ, Մ. Վէնսան Գասասէանընն քիւչատ եթմիչ օլտուղու 7 նիւմէրօլու էճզա մաղազասընտա Եվրօպանընն են մէշհուր ֆապրիգալարընտան հէր նէվի հազըր մուալեճէլէր, չիչէ վէ գըյէ իլէ հէր ճինս խալիս պալըզ եաղլարը, վէ հէր նէվի թազէ մատէն սուլարը, վէ միւթէնէվվի չիգօլաթլարը, վէ էօքսիւրիւք չէքէրլէրի, վէ լէզի ֆէյտէն իթմէք իչին թիւթսիւ քեաղըթլարը։ լսթիքտէն էնվայի ալաթ, կէօնա կէօն էսզիքլեր վէ թէնքիյէլէր օճուգլար իչին թապիպլէրէ լուզումու թազէ աշ, վէ մէսանէ պաղլարը, վէ 8 տագրգա զարֆընա պուզ վէ տօնտուրմա եաբմագ իչին սաղիր վէ քէպիր մաքինալար, վէ մէշհուր ֆապրիգալարընն լավանգա վէ բօմատալարը վէ սաչ պէյալարը, վէ գուվվէթ իչին գնա գնալը Պօրտօ մալակա վէ շարապլարը իլէ սայիր էնվայ Պօրտօ շարապլարը վէ շամբանեալար վէ հէր տիւրլիւ միւսքիրաթ վէ մէշրուպաթ վէ իքսիրի հայաթ վէ միյվէ շուրուպլարը, մահէլլի մէղքիւրտէ էհվէն ֆիեաթլա սաթըլմագտա տրը։ Թաշրալարա իրսալինէ լիւզումմ կէօրիւնէճէք էճզա վէ էտէվաթ տախի կէրէք գէյէ վէ կէրէք տիրհէմ իլէ մահէլլինէ իրսալ գէլլընճաղընտան, արզու իտէն զէվաթ միւմայիլէյհ Մ. Գասասէանէ սիբարէլարընը մէքթուպ իլէ պիլտիրտիքլէրինտէ, զայէթ էհվէն ֆիեաթլէ թէտարէք օլունուպ, սէրիան քէնտուլէրինէ իրսալ օլունճագ, վէ Եվրօպատան ճէլպ իթտիրմէք իսթէյէն զէվաթ իչին տախի գօմիսիօն իլէ ճէլպ իթտիրիլէճէք տիր։

Թիւթիւնճիւ թիւճճարընտան խաչիկ կամարական վէ Ցակոբ Փափազեան ադալէր վէ գումբանեալարը, պիր չօգ սէնէլէրտէն պէրու թիւթիւնճիւլիք խաղու իթասը իլէ մէշղուլ օլուպ, հէր կէօնէ ֆէտաքէարլարը, պու պապտէ քէսպի մալիւմաթ էլլէմիշէր, չէօյլէ քի կէրէք մահսուլճա վէ կէրէք ինթիխապը ճինս վէ թէրթիպճէ պիրինճի տիմէք օլուպ, իշպու սու խանալարը միւսմագիլ մէշհուր օրան թարալարատան քէնտու եալէրի իլէ պիլ ինթիխապ իչթիրա վէ թանզիմ վէ թէրթիպ էտիպ պու տէֆա պալըգ բաղարընտա նազիկ խանընտանօ. 1 իլէ միւրագամ եէնի մաղազա քիւշատի իլէ, կէրէք տիքքանճրարա, վէ կէրէք բէրէքէնտ սամիրշ իչին բայէթլու էհվալէյէ պէեան էտէրլէր քի, մէղքիւր մաղազալէրինտէ ատանրան հէր ճինս ատա թիւթիւնատէն մատա, էքսէրի զէվաթն ալրալը պուլամադը, եախօտ բէք կիւճ պուլտուղու պիրինճի տէրէճէտէ ատա աչըգ գօգուլու թիւթիւն էհվէն ֆիեաթլէ պուլունճաղը, վէ մաղազալէրինէ բազպէթ պուլուլան միւշթէրիլէրինի պու պապտէ հէր վէճհ իլէ խօշնութ էտէճէյի, վէ գէնտուլէրի մէղքիւր սանամատա պու տէրճէ էրպապ օլտուգլարը հալտէ ֆիլտու խմի իթմէքտէ օլտուգլարը սու խանը էն մէշհուր վէ էն ատա ճինսէն թանզիմ վէ թէտարիգ իթմիշ օլտուգլարընը պէեան էտէրլէր։

ՍԱՀԻՊ ՂԱՅԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱՒՑԸՆ ԹԱՊԻԱ ՆԷՍԻՆՑԷ
ՊԷՑ ԹԱԼԻՈՒՆՑԱ ՏՕՂՐՈՒ ԵՕԼՏԱ, ՖՕԹՕԿՐԱՖԱՊԱՏՈՒԼԱՅ
ՊԻՐԱՑԷՐԼԷՐ ԳԱՐԵՏՐՍԸՆՏԱ ԹԻՒՐՈ 467